

ANMELDERIET
BOKSAKPROSA I
DAGBLADET
HVER FREDAGREDIGERT AV MARIE L. KLEVE
mlk@dagbladet.noFlere
anmeldelser
og boktips i
Dagbladet
Helgeavisa

1

«Mine vakre gener»

av Lone Frank

Lone Frank, dansk vitenskapsjournalist med doktorgrad i nevrovitenskap, har skrevet en underholdende fortelling om den spennende og vanskelige jakten på sine gener. Som forfatter er Lone Frank både modig og selvutleverende. Lesere blir tatt med til dilemmaet: Vil vi virkelig vite? Eller er det kanskje bedre å være uvitende?

ARNE DVERGSDAL

ANBEFALT

«Klimapraten» stiller de store spørsmålene uten dommedagsretorikk.

SNAKK MED TENÅRINGEN

Beate Nossum

«Klimapraten»
Pitch

Alvor rundt kjøkkenbordet.

Anmeldt av Inger Bentzrud
ibe@dagbladet.no

Mange av oss blir svar skyldig i møter med barn og unge som spør om sine framtidssutsikter. Som spør om klodens framtidssutsikter. Har vi samvittighet til å avfeie med forsikringer om at «det går sikkert bra, innen den tid har noen funnet opp noe smart»? Eller tør vi ta den mer brutale varianten av typen «det går til h ..., dersom vi ikke straks legger om hele vår livsførsel»?

Beate Nossum kommer oss til unnsetning med den ferske boka «Klimapraten». Innhold: 25 spørsmål. Rolleliste: To tenåringer og en mor.

Hun har systematisert den daglige samtalen rundt kjøkkenbordet med tvillingdøtrene Martha og Hennie på 14. Det dreier seg altså om å konkretisere de store og små klimaspørsmålene ned til 25 håndfaste problemstillinger i en form som tenåringer kan forholde seg til. Vi snakker om forenklinger som ikke går på bekostning av korrekt faglig innhold.

Klimastreik og olje

De 25 problemstillingene er enten hverdagslige ungdomsspørsmål av typen «Trenger jeg å ta lappen?» og «Må vi slutte å kjøpe klær?» Eller det er faktaspørsmål: «Hva betyr 2-gradersmålet?», «Hva er den sjettemasseutryddelse?» og «Hva er karbonfangst?» Eller spørsmålene er av det mer politiske slaget: «Hjelper det å klimastreike?» og «Hvorfor kan vi ikke bare kutte oljen?»

Boka har fått en nesten skjematisk form som er grei å forholde seg til. Først en liten dialog mellom Martha og Hennie, noe som bidrar til å plassere problemene i tenåringshøyde.

De snakker om dårlig samvittighet for en flytur, om kjøttfri tacos og om treige voksne som sleper føttene etter seg når det gjelder klimatiltak.

Beate Nossum har fått med seg journalist Kristine Hovda til å stille de relevante spørsmålene. Til hvert spørsmål kommer et grundig faktaavsnitt som innledes med «Dette bør du vite om ...», der kildematieret er gjort tydelig rede for. Avslutningsvis har alle problemstil-

KLIMASTREIK: Skoleelever har klimastreik foran Stortinget i Oslo i august i fjor. Foto: Håkon Mosvold Larsen / NTB Scanpix

lingene et nytt spørsmål: «Hva skjer mot 2030?»

Flyskam

Innimellom presenteres framtidssiktene som i overkant optimistiske, synes jeg, i alle fall i et 10-års perspektiv. Det gjelder for eksempel spørsmålet om framtidig flytrafikk. Her diskuteres bruken av elfly, og påstanden lyder: «Teknologiutviklingen innen elfly har kommet så langt at det er realistisk å legge en nasjonal plan for et framtidig utslippsfritt kortbanenett.»

Dette er jo en forsøksvis grei motgift mot tenåringsjentenes flyskam, men det framstår som en samferdselspolitisk lettvinthet når

konklusjonen er som følger: «Når de fossilfrie flyene kommer på plass, vil de være et klimavennlig alternativ til tog. For selv om flyene fortsatt vil bruke mer energi per reise enn toget, slipper man miljødeleggende ut-

«TØR VI TA DEN MER BRUTALE VARIANTEN AV TYPEN «DET GÅR TIL H ..., DERSOM VI IKKE STRAKS LEGGER OM HELE VÅR LIVSFØRSEL?»

bygninger av nye jernbanespor og boring av milevis med tunneler. Alt du trenger, er en asfaltstripe eller landingsplattform.» Her anbefaler jeg flere runder rundt kjøkkenbordet!

Norsk forbruk

Men alt i boka er ikke science fiction; det meste er prognoser i et 10-års perspektiv som alle bør forholde seg til. Et av kapitlene har til og med den svært direkte og personlige tilnærmingen «Hva kan jeg gjøre?» Faktadelen fastslår at Norge har det nest høyeste forbruket i Europa. Dersom alle mennesker på jorda skulle ha levd som oss, ville vi ha trengt 3,4 jordkloder.

Det personlige ansvaret kan føles påtren-

2 «På æren løs – Krigen, litteraturen og Æresretten»

av Tore Rem, Espen Søybe og Kjartan Fløgstad

Det skapte splid da Forfatterforeningen i 2018 ba om unnskyldning til de forfatterne som var blitt rammet av etterkrigstidens såkalte «æresrett». Nå kommer disse tre litteratene med et formidabelt verk for å rydde opp i de mange uklarhetene som preget den bitre debatten. Boka er utvilsomt et partsinnlegg, men det virker svært veldokumentert og saklig.

JON ROGNLIEN

ANBEFALT

3 «Kampen om regnskogen»

av Torkjell Leira

Samfunnsgeograf Torkjell Leira beskriver et paradoks ved Norges rolle i Brasil: Samtidig som vi har brukt enormt med penger på å beskytte regnskog, har AS Norge investert langt mer i «aktiviteter som raserer den». Utgangspunktet er Alunorte-skandalen, da Norsk Hydro måtte innrømme ulovlige lekkasjer fra alumina-raffineriet i 2018. Boka er et solid oppspill til debatt.

AAGE BORCHGREVINK

ANBEFALT

OM KLIMA

gende, og det er lett for enkeltindividene å miste motet. Martha og Hennie har imidlertid mengder av konstruktive forslag til adferdsendringer. Alt fra å slutte å pusse tennene i rennende vann til å unnlate å la seg friste av butikkenes 3 for 2-tilbud - og i hvert la være å kjøpe engangsgrill! Konklusjonen er at to ting gir tydelig effekt: Reise mindre med fly og spise mindre rødt kjøtt.

Familiebok

Her er ingen ovenfra-og-nedad pekefingermentalitet. Om noe, så er det tenåringerne som setter de voksne til veggs. Både foreldre- og besteforeldregenerasjonen har grunn til å ta et og annet oppgjør med

utagerende forbruksmønster og selvpåført blindhet overfor konsekvensene. Vi må rett og slett tåle noen konfronterende holdninger fra dem som kommer etter oss. Derfor er dette en familiebok, egnet til lesning på tvers av generasjonskløfter og kunnskapsnivå.

Jeg liker at boka er holdt i en optimistisk tone, til tross for alvoret i budskapet. Vi er alle imponert over Greta Thunbergs engasjement, men budskapet «How dare you? You should be ashamed?» blir mer utholdelig med nyanser og forslag til løsninger. Men jeg er skikkelig imponert – dog ikke forbauset – over refleksjonsnivået hos tenåringsjentene.

TILFELDIGHETER: Denne kvinnen ville kanskje ikke spilt lotto om hun visste sannynligheten for å vinne. Foto: Shutterstock

Det vil ta deg 100 000 år å vinne. Dropp lottokupongen neste uke!

Yngve Vogt

«Tilfeldig!»
Spartacus

Guider oss med imponerende letthet.

Anmeldt av Cathrine Krøger
catkroe@online.no

Vet du hvor stor sannsynlighet det er for å få vinnerekken i Lotto om du bruker samme tallrekke hver eneste uke? Jo, ganske nøyaktig 5 379 616 uker, altså litt over 100 000 år. Det ser ikke lysere ut om du trykker på pantelotteriet neste gang du panter en flaske.

Dette – og veldig mange andre «fun facts» og andre fakta – kan du finne i Yngve Vogts bok «Tilfeldig!». Den handler om tilfeldigheter som ikke er tilfeldigheter, og at det vi tror er lovmessigheter, like godt kan være tilfeldigheter. Her er det mange overraskende og til dels skremmende fakta.

Feilmarginer

Eksempelvis er det statistisk sett langt større grunn til å stole på klimaforskere enn de daglige værmeldingene, der det siste kan være avhengig av noe så tilfeldig som at en sommerfugl flagrer lett med vingene på den andre siden av jordkloden.

Du får innsikt i den prosentvise feilmarginen fastlegen aldri opplyser deg om, når du får en beskjed om at du kan være alvorlig syk – eller like godt når vedkommende friskmelder deg.

Mens det å kaste mynt og kron slett ikke beror på tilfeldigheter, men en streng lovmessighet. Og at du over-

hodet ikke kan stole på en aksjemegler som skråsikkert anbefaler deg hvilket fond du burde investere i.

Glimrende pedagog

Stokastikk er læren om tilfeldigheter, og stokastiker Yngve Vogt er en underlig skruet. Han forteller at hans største lykke i barndommen var da faren kom hjem med Statistisk årbok, og gutten hev seg over sitt yndlingstema, som var oversikten over forventet levealder.

Vogt er en er en glimrende pedagog når han med den største letthet – og litt vel mange morsomheter – tar oss gjennom stokastikkens mange mysterier.

Vi får innsikt i forsikringssselskaperes historie og deres innfløkte beregner, i strømforbruk, mutasjoner, arvematerialet, kopieringsfeil og tilfeldigheter. Han vier et kapittel til kjernefysikk, der professor Sunniva Siem fastslår at «alt i kjernefysikken er avhengig av tilfeldigheter. Absolutt alt!».

Psykologi

For en humanist som meg er det ikke alltid like lett å henge med. Eksempelvis når Vogt med stor entusiasme og innfløkte regnestykker viser den statistiske sannsynligheten for at et barnekull på seks skal bestå av fire jenter og to gutter (20 prosent, om noen er interessert). Eller hvor stor sannsynlighet det er for å vinne vinlotteriet på jobben.

Ved siden av tall, er det mye psykologi. Mest interessant er hvor ulikt vi fortolker ord som sannsynlighet og prosent.

Det gjelder særlig klimaendringer – der klimaskeptikere kan tolke sannsynlighetsberegninger på 80 prosent som svært lite sannsynlig.

Vogt krydrer også boka med morsomme anekdoter. Som da kunstsamler og skipsmekler Rolf Stenersen reiste til Monte Carlo for å studere hvordan han kunne vinne, og etter en uke heller endte opp med å kjøpe aksjer i casinoet. For er det én ting denne boka lærer deg, så er det at det IKKE lønner seg å satse på lotto eller tipping om du drømmer om å bli rik.